

Анастасія Глицька,
слухач магістерської програми,
Марія Ганущак,
слухач магістерської програми,
Марія Мельник
слухач магістерської програми,

Тернопільський національний економічний університет

ВАРІАНТИ ФОРМУВАННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

З економічної точки зору дивіденди є формою індивідуального привласнення доходу, яка характеризується двостороннім взаємозв'язком відносин власності і розподілу, тобто регламентація процесу нарахування й виплати дивідендів створює економічний важіль паралельного впливу як на відносини власності, так і на відносини розподілу.

Бруханський Р. Ф. на основі вивчення вітчизняної та світової практики нарахування й виплати дивідендів доводить наявність принципово відмінних підходів і видів дивідендної політики залежно від критеріїв, які застосовуються в процесі нарахування дивідендів: 1) стабільної питомої ваги дивідендів у прибутку (обмежує дію суб'єктивних факторів при визначенні розміру поточних дивідендів; обсяг виплат перебуває у прямій залежності від розміру прибутку; виникає обмеження інвестиційних можливостей сільськогосподарського підприємства у випадку одержання незначної маси прибутку); 2) фіксованих дивідендних виплат (дивіденди виплачуються у попередньо визначеному стабільному розмірі; акціонер практично не зацікавлений у збільшенні обсягу прибутку); 3) постійного росту дивідендів (в основі даної політики лежить, передусім, психологічний фактор впливу; дивіденди в більшості випадків штучно занижені; орієнтація на перспективу); 4) стабільності виплат (підприємство з метою підтримання сприятливого інвестиційного іміджу стабільно сплачує дивіденди за будь-яких результатів діяльності); 5) залишкова політика (дивіденди формуються згідно залишкового принципу – після задоволення всіх потреб підприємства щодо розподілу прибутку; існує фактор ризику недоодержання доходів); 6) повної капіталізації прибутку (реінвестування отриманих доходів; повна невиплата дивідендів або альтернативний шлях отримання доходу у вигляді цінних паперів шляхом збільшення обсягу персонального статутного внеску) [3, с. 222].

Стратегічний менеджмент сучасного підприємства повинен враховувати два важливих аспекти: інтереси учасників в отриманні максимального прибутку; стратегічну позицію підприємства як суб'єкта підприємницької діяльності.

Вивчення світового досвіду формування й розвитку дивідендної політики підприємств вказує на існування третього, не менш важливого, фактора впливу на зміст дивідендної політики – врахування економічних інтересів підприємства як суб'єкта фондового ринку (емітента цінних паперів). На жаль, у сучасному сільськогосподарському виробництві України даний аспект майже не враховується, оскільки вітчизняний фондовий ринок повною мірою не сформовано, а механізм прямого інвестування у діяльність сільськогосподарських підприємств діє лише в окремих випадках як виключення.

Спільник І. В. та Загородна О. М. доводять, що піклування про задоволення інтересів власників не повинно стримувати темпів розвитку бізнесу і супроводжуватись обмеженням його фінансових ресурсів. Якщо зростання дивідендних виплат можливе за рахунок зниження реінвестування прибутку, тоді інвестиційні потреби підприємства можуть бути задоволені через додаткове залучення власного капіталу шляхом додаткової емісії акцій або вдаючись до запозичень [4, с. 84].

Кожен із представлених моделей розрахунків у межах дивідендної політики може використовуватись підприємством протягом певного періоду діяльності заради досягнення певної мети. Вибір і конкретного виду дивідендної політики підприємства зумовлений рядом факторів економічного, правового, адміністративного, соціального впливу. Таким чином, періодичне застосування конкретного варіанту дивідендної політики вимагає виваженого економічно обґрунтованого підходу з врахуванням особливостей національної економіки, специфіки конкретного підприємства та стратегічних завдань діяльності.

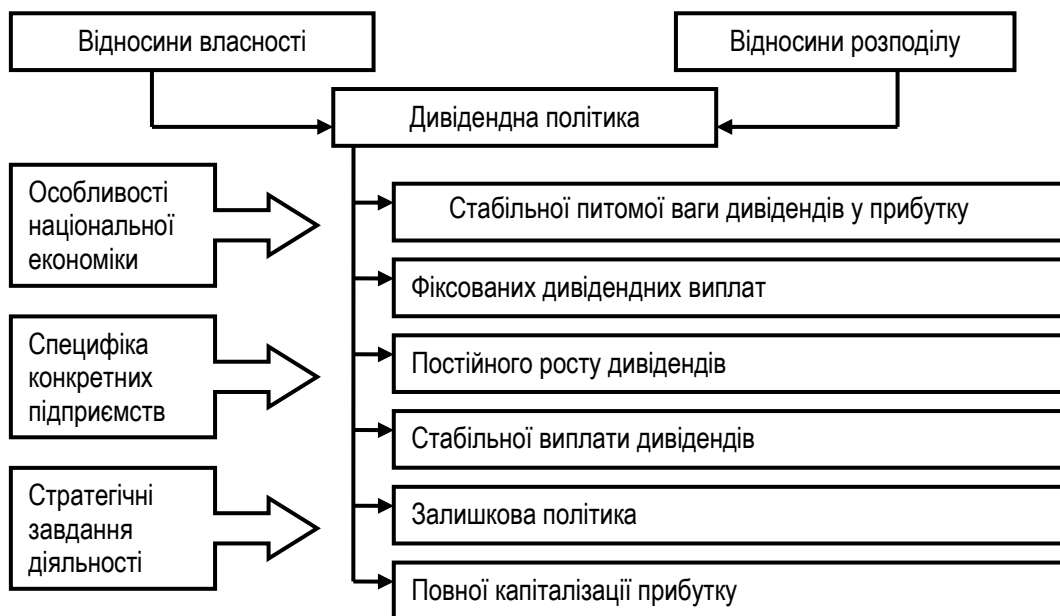

Рис. 1. Модель формування дивідендної політики підприємства [2, с. 219]

На думку Бланка І. А. існує три підходи до формування дивідендної політики – консервативний, поміркований і агресивний [1, с. 269].

Сільськогосподарські підприємства, результати виробничої діяльності яких у значній мірі залежать від природно-кліматичних факторів, змушені встановлювати незначний і нестабільний розмір дивідендів. Низька інвестиційна привабливість вітчизняних сільськогосподарських підприємств зумовлена передусім незначною рентабельністю діяльності. До того ж кризова економічна ситуація у вітчизняному сільськогосподарському виробництві вимагає залучення значної частини прибутку на оновлення матеріально-технічної бази підприємств, покриття нестачі оборотних коштів, створення нових виробничих потужностей тощо. Таким чином, в сучасних умовах господарювання більшість сільськогосподарських підприємств змушена застосовувати дивідендну політику залишкового принципу, тобто визначення фактичного обсягу і розподіл дивідендів відбувається лише після вирішення всіх виробничих, адміністративних та інвестиційних завдань. Однак, з психологічної точки зору найбільш прийнятним варіантом дивідендної політики підприємства є встановлення стабільної або фіксованої частки дивідендів у прибутку, що підвищує рівень довіри акціонерів (пайовиків) до підприємства, спрощує контроль за нарахуванням дивідендів тощо.

Таким чином, дивідендна політика сільськогосподарських підприємств повинна формуватись в розрізі наступних аспектів: 1) забезпечення економічних інтересів співвласників в отриманні оптимального, а не максимального прибутку; 2) часткове систематичне і цілеспрямоване реінвестування прибутку з метою розширеного відтворення; 3) підвищення інвестиційної привабливості підприємства з метою залучення інвестицій; 4) створення стабільного стратегічного іміджу підприємства.

Список використаних джерел

1. Бланк І. А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2000. 512 с.
2. Бруханський Р. Ф. Трансформація дивідендної політики сільськогосподарських підприємств з позиції стратегічного менеджменту. Наука молода, 2009. № 12. С. 218-220.
3. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України. Інноваційна економіка. 2010. Випуск 5 (19). С. 220-224.
4. Спільник І. В., Загородна О. М. Аналітичне підґрунтя формування дивідендної політики. Економічний аналіз. 2014. Том 15. № 2. С. 79-92.